HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה וכי מאחר דאפילו פסולא מדרבנן ליכא למה לי למרק מצוה למרק אביי א)מסדר מערכה משמיה דגמרא ואליבא דאבא שאול [א]מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור שני גזירי עצים וסידור שני גזירי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות [ב]והטבת חמש נרות ב)קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודם לקטורת ג)וקטורת קודם לאברים [ג]ואברים למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכין ונסכין למוספין ג)[ד]ומוספין לבזיכין ובזיכין לתמיד של בין הערבים שנאמר [1]והקטיר עליה חלבי השלמים ד)[ה]עליה השלם כל הקרבנות כולן אמר מר מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת מנא לן דתניא ה)[2]היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדול' ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטורת ואיפוך אנא מסתברא מערכה גדולה עדיפא שכן כפרתה מרובה אדרבה מערכה שניה עדיפא שכן מכניסין ממנה לפנים אפי' הכי כפרתה מרובה עדיפא ואיבעית אימא אי לא משכח עצים למערכה שניה מי לא מעייל ממערכה גדולה מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור שני גזירי עצים מנא לן דכתיב [1]ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר עליה ולא על חברתה (א) מכלל דאיתא לחברתה והאי עליה מיבעי ליה לגופיה תרי עליה כתיבי סידור שני גזירי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי אע"ג דהכא כתיב בבקר בבקר והכא כתיב [3]בבקר בבקר אפי' הכי מכשיר עדיף מכשיר מאי ניהו שני גזירי עצים והא אמרת שני גזירי עצים למערכה גדולה אזלי אמר רבי ירמיה שום עצים רבינא אמר הואיל והתחיל במערכה גומר רב אשי אמר אי לא משכח עצים למערכה שניה מי לא מעייל ממערכה גדולה ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות מאי טעמא אמר אביי גמרא גמירנא סברא לא ידענא ורבא אמר כריש לקיש דאמר ו)ריש לקיש [ו]אין מעבירין על המצות

וכי

לכך שנינו כו'. ממשנה יתירה חדא בחולין וחדא בקדשים מדקאמר ר"ש בן לקיש דלפרושה הך דסדר יומא תנן להא דשחיטת חולין שמע מינה קראו דהכא ברוב שנים: **מצוה למרק.** כדי להוציא את הדם יפה: **אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא.** מנה סדר עבודות של כל יום ויום: **משמיה דגמרא.** דכוליה ישיבה דרבנן דבי מדרשא: **ואליבא דאבא שאול.** דאמר בפ"ק ז) הטבת כל הנרות קודמת (לכל) לקטורת: **מערכה גדולה.** שעליה יקטירו כל (ב) הקטרות: **קודמת.** לסדר לפני המערכה שניה שעושין בקרן מערבית דרומית משוך מן הקרן ד' אמות לצד צפון כדתנן במסכת תמיד (דף כט.): **של קטורת.** שממנה חותין גחלים להכניס למזבח פנימי שחרית וערבית להקטיר עליה קטורת תמיד פרס שחרית ופרס בין הערבים: **לסידור שני גזירין.** שמסדרין על מערכה גדולה. וכולהו טעמי מפרש לקמיה: **לדם התמיד.** לשחיטה ולזריקה: **קטורת.** של מזבח הפנימי קודמת לאברים להקטיר אברי התמיד על מזבח החיצון: **למנחה.** מנחת נסכו של תמיד (ג) ונסכיהן דכתיב (במדבר כח) ועשירית האיפה סולת למנחה וגו': **לנסכין.** לנסך יינו של תמיד: **ונסכין למוספין.** אם שבת הוא: **שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים.** ודרש ליה לשון השלמה עליה על העולה תמיד של שחר האמורה בראש המקרא שנאמר וערך עליה העולה והקטיר והוסיף והשלים אחריה כל הקרבנות ולא על שבין הערבים למד על תמיד של בין הערבים שהוא אחרון לכל הקרבנות: **מוקדה.** לשון מדורת עצים וכן תוקד: **זו מערכה שניה.** ולימדך שתהא על מזבח החיצון ומשם יכניסו גחלים על הפנימי: **ואיפוך.** להקדים מערכה של קטורת א] (ד) [וקרא] כסידורה דהא בהקטר כל הלילה קאי: **כפרתה מרובה.** שעליה מקטירים כל הקטרות חוץ מן הקטורת לפנים להיכל: **מי לא מעייל כו'.** נמצאת אף הגדולה ראויה לפנים: **ובער עליה.** אמערכה גדולה קאי דסמיך ליה וערך עליה (ה) עצים ב' עצים: **ולא על חברתה.** של קטורת: **והכא כתיב.** בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה (שמות ל) קאי למידרשיה אדישון פנימי ואהטבה והקטורת כדכתיב יקטירנה ואין קטורת אלא לאחר דישון: **מכשיר עדיף.** המכשיר ומתקן את הדבר הזה קודמו ועצים מכשירי קטורת הם שהרי עצים הן המכשירין את הקטורת: **מכשיר מאי ניהו.** מכשיר דהכא במאי עסקת בשני גזירי עצים: **והא למערכה גדולה אזלי.** ואינם מכשירי קטורת: **שום עצים.** אף על גב דהני לאו לקטורת אזלי שם עצים מכשירי קטורת הן: **גמרא גמירנא.** שכן סידרן: **סברא לא ידענא.** לתת טעם לדבר מדעתי: **אין מעבירין.** הפוגע במצוה לא יעבור ממנה. ונפקא לן במכילתא ח) ושמרתם את המצות ט) קרי ביה את המצוות לא תמתין לה שתחמיץ ותייבן:

וכי

למה לי למרק. תימה והלא אפי' בחולין מוכח בפרק השוחט (חולין דף כז.) שיש לשחוט לכתחילה כל הסימנין ולא סגי ברובא דילמא לא אתי למיעבד רובא וי"ל ה"מ בחד גברא אבל בתרי גברי דכבר שחט כ"ג ונסתלק אי אתי אחרינא וממרק נראה כשהייה ונראה כאילו נשחט הזבח בשנים הוה לן למיסר למרק ומשני מצוה למרק כדי לקבל כל הדם: **אביי** מסדר מערכה כו'. תימה לי אמאי לא קא חשיב נמי תרומת הדשן דהויא נמי תחילת עבודה דיממא וי"ל משום דזימנין מקדימין אותה מאשמורת הראשונה ומחצות הלכך לא קא חשיב לה שהיה הפסק גדול בינה ובין הני דקא חשיב אבל הנך דקא חשיב היו רגילין לעשותן בזה אחר זה אי נמי יש לומר תרומת הדשן עיקר מצותה רק בלילה אבל הני °אי בעי למעבדינהו ביממא הרשות בידם: **מכלל** דאיכא חבירתה. תימה לי אם כן למה לי קרא דלעיל ואש המזבח תוקד בו למערכה שניה תיפוק ליה מהאי קרא °וי"ל דאי מהכא הוה אמינא יעשו מערכה שניה על מזבח הפנימי כדרך שעושין מערכה גדולה על מזבח החיצון כיון דאתיא לצורך קטורת דמזבח הפנימי להכי איצטריך ואש המזבח תוקד בו על מזבח החיצון במקום מערכה גדולה: **אפילו** הכי מכשיר עדיף. תימה לי לימא טעמא משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וסידור גזירין הוא תדיר טפי שהוא פעמים בכל יום ודישון מזבח הפנימי אינו אלא פעם אחת ויש לומר דלא גמרינן ממלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד דתדיר קודם אלא היכא דתרווייהו שוו דזו וזו מתנה דומיא דתמידין ומוספין אבל כל כי האי גוונא דחד הוי עבודת מתנה וחד עבודת סילוק לא: **אין** מעבירין על המצות. בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נא.) גבי שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי קאמר בגמרא מ"ט דכתיב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע ביה ברישא ומשמע משום דאין מעבירין על המצות אבל רש"י ל"ג ההוא דפגע ביה ברישא אלא מפתח אהל מועד קא גמר לה דיסוד מערבי של מזבח הוי כנגד הפתח וכן משמע התם בגמרא גבי שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי ומפרש משום דילמד ירידתו מן הכבש מיציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו דהיינו יסוד דרומי ואי מאין מעבירין על המצות קא יליף לפנימיים דנשפכין על יסוד מערבי אמאי פשיטא ליה [טפי] בפנימיים שהן ביסוד מערבי מבחיצון ביסוד דרומי הא אידי ואידי שייך בהו טעמא דאין מעבירין על המצות וכן משמע ר"פ קדשי קדשים (שם דף נח:) דפריך שירי הדם בהדיא כתיב בהו אשר פתח אהל מועד ואם תאמר ולמה לי קרא אמאי לא נפקא מדריש לקיש דאין מעבירין על המצות °ויש לומר דלא שייכא דריש לקיש אלא היכא דבעינן למעבד תרווייהו שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה ונעביד לתדיר לחודיה ולא נעביד לשאינו תדיר: [ועי' תוס' מגילה ו: ד"ה מסתבר]:

עבורי

מסורת הש"ס

א) לעיל דף יד:, ב) [נ"ל קודמת], ג) [פסחים נח.], ד) [פסחים נח. נט:], ה) [לקמן מה.], ו) [לקמן נח: ע. פסחים סד: מגילה ו: מנחות סד: ע"ש], ז) [דף יד:], ח) [בא פרשה טו], ט) [שמות יב],

גליון הש"ס

תד"ה אביי וכו' אי בעי למעבדינהו ביממא. עיין לעיל דף כז ע"ב תוס' ד"ה איכא דאמרי: **שם** ד"ה מכלל וכו' וי"ל דאי מהכא. עיין לקמן דף מ"ה ע"ב וצ"ע: **שם** ד"ה אין מעבירין וכו' וי"ל דלא שייכא דריש לקיש. עיין מג"א סי' קמז ס"ק י"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכתיב ובער עליה הכהן כו' מכלל דאיתא לחברתה. נ"ב בשעה שמסדר שני גזירין וק"ל: **(ב)** רש"י ד"ה מערכה גדולה כו' כל ההקטרות: **(ג)** ד"ה למנחה. מנחת נסכו של תמיד דכתיב כו' כצ"ל ותיבת ונסכיהן נמחק: **(ד)** ד"ה ואיפוך כו' של קטורת וקרא דלאו כסידורה: **(ה)** ד"ה ובער עליה כו' וערך עליה העולה הס"ד ואח"כ מה"ד עצים כו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואיפוך. להקדים מערכה של קטורת. נ"ב עי' ש"י בל' הגמ' בד"ה שם מנלן דתניא וכו' ושם ביאר כוונת רש"י בזה:

תוס' ישנים

נשחט [שם סא, א] שחטו קודם לתמיד כשר. וא"ת למה יש פסול בעליה השלם אפילו מדרבנן, והלא יכול להעלותן (ולהוליכו) [ולהולין] בראשו של מזבח כדאמרינן בריש תמיד נשחט [נט, א]. י"ל דלא אמרינן הכי אלא לצורך כגון גבי מחוסר כפורים פ' תמיד נשחט [שם]. מ"ר. אך קשה לרבינו מדאמרינן בפרק בתרא דראש השנה [ל, ב] פעם אחת נשהו העדים וקילקלו הלוים בשיר, וקאמר שאמרו שיר(ה) של חול עם תמיד של בין הערבים, ואמאי נקט שקלקלו הלוים בשיר, ותיפוק לי שקילקלו במוסף שלא הקריבוהו כל עיקר. י"ל שהקריבוהו אחר תמיד של בין הערבים דאתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה. וה"ר אלחנן היה אומר שהיו יכולין להקריב מוספין אחר תמיד של בין הערבים כיון שהיה כן ממילא דהא תנן בפרק התכלת [מט, א] התמידין אין מעכבין המוספין והמוספין אין מעכבין כו', ומפרש התמידין של שחר אם לא קרבו אין מעכבין המוספין של אחריהן והמוספין שלא קרבו אין מעכבין התמידים של בין הערבים של אחריהם אלא יכולין ליקרב התמידין תחלה, כי אין לפרש דקאי על תמיד השחר שהמוספין שלא קרבו [אין] מעכבין אותן, כי זהו דבר פשוט שלא יעכבוהו, אלא ש"מ כדפירשתי. ואם כן הכא נמי כיון שקרב אחר כך תמיד הערב היו יכולין להקריב אחר כך המוספין ואין כאן שום קילקול מוספין. ועוד נראה לו דכיון דאין פסול זה אלא מדרבנן ומן התורה כשר אם הקריב אחר תמיד של בין הערבים, גם עכשיו הוא כשר להקריב כיון שקרב התמיד. מ"ר. ור' יעקב מקורבייל תירץ דבמוספין לא קילקלו לפי שקרב על תנאי תמיד של בין הערבים שאם יבואו עדים יהא למוסף ואם לאו יהא לתמיד. וא"ת למה נתקלקלו בשיר, והלא היו יכולין לאומרו על כבש האחר הבא [אחר כך]. י"ל דאמטו להכי קאמר דנתקלקלו לפי שלא אמרו השיר על המוסף שהיה להם לאומרו. אבל קשה קצת דקאמר התם שאמרו שירה של חול עם תמיד של בין הערבים, דעם כבש של מוסף הוה ליה למימר, שלפי האמת מוסף היה כיון ש[ע]"פ תנאי קרב ובאו עדים לבסוף. אבל אין לתרץ שהקריבו כל קרבנות של אותו היום על תנאי שאם לא יבואו יהיו עולה לקייץ המזבח, דהא איכא בהו שעירי[ם] דליכא למימר בהו הכי. ועל פשטא דהתם קשה בין למר ובין למר למה נתקלקלו בשיר, והלא יוכלו להמתין הנסכים אחר הקרבת התמיד עד שידעו אם יבואו עדים דאמר מר [תמורה יד, א] ומנחתם ונסכיהם בלילה ומנחתם ונסכיהם אפילו למחר. י"ל דחביבה מצוה בשעתה ולא רצו לאחרה כל כך א). **ואיפוך אנא.** לאו אקרא אתי, דהיא העולה על מוקדה על כרחין במערכה גדולה איירי אלא (אסאר) [אסידור] מערכות איירי שמסדרין קודם השנייה וקראי אין מוקדם ומאוחר. אי נמי תוקד בו משמע ליה דמעיקרא קאמר והיא העולה קאי. מערכה שנייה של קטורת קודמת לשני גזירין. דאע"ג דשני גזירין הן ביום, כיון שכשירים גם בלילה הוה ס"ד לאקדומינהו. תרי עליה כתיבי. דאפילו תאמר דערך עליה העולה [איצטריך] שלא יהא דבר [קודם] לתמיד של שחר, מכל מקום אכתי [כתיב] קרא אחרינא (דערך עליה ועל) [והקטיר עליה] חלבי השלמים, ועליה השלם דרשינן מהשלמים, אי נמי איפכא. **אפילו הכי מכשיר עדיף.** דסברא היא שהאיך יעשה (כל) המצוה אם לא יתקן מכשיריה תחילה. ועוד שבלא גחלים לא יוכלו להקטיר אבל בלא דישון יוכלו להקטיר. וא"ת אמאי לא קאמר טעם דאין מעבירין על המצות וסדור שני גיזרין דעל מזבח החיצון קודם דפגע ביה ברישא, כדאמרינן לקמן האי טעמא. ומצינו למימר דלאביי קיימינן הכא דלא ידע בסמוך האי טעמא. אי נמי (כגון) [כיון] שהיה צריך להביאן מלישכת העצים ואינם שם על המזבח לא מיקרי מעבירין. אבל אין צריך לומר כן אלא אומר רבינו הואיל ודישון מזבח הפנימי מצות פנים היא עדיפא טפי.

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ו מהל' תמידין הלכה א:
ב [מיי' שם הלכה ג]:
כח ג מיי' שם הלכ' ה:
ד [מיי' פ"ד שם הלכה יא ופ"ו הלכה יא]:
כט ה מיי' פ"א שם הלכה ג:
ל ו מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ח:

◆

תורה אור השלם

1. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו ה
2. צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב
3. וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: שמות ל ז

◆

מוסף רש"י

אביי מסדר מערכה. מסדר בגירסי דסדר מערכה, עבודות כל יום ויום, **משמיה דגמרא.** דבר מקובל מכל בני הישיבה שקיבלו מרבותיהם (לעיל יד:). **אין מעבירין על המצות.** משבא לידי אקדים לעשות, דהכי תניא במכילתא ושמרתם את המצות, אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה (מגילה ו:).

◆

רבינו חננאל

משום דמצוה למרק. כלומר, מצוה לחתוך תשלום הנותר בסימנים ולא נחתך. אביי מסדר מערכה משום דגמרא אליבא דאבא שאול, דתניא מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת, ומערכה שניה כו' עד עליה השלם כל הקרבנות. **מערכה** גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת. ואוקימנא מערכה גדולה קודמת, שכן כפרתה מרובה. פי', הקרבנות חטאות ואשמות וכיוצא בהן כולן למערכה גדולה עולין לפיכך קודמת. **מערכה שניה** של קטורת קודמת לסידור שני גזירין. מדהוה לקרא למכתב ובער עצים וכתיב ובער עליה, שמעינן מינה מכלל שיש שם מערכה אחרת, והזהירה התורה עליה ולא על האחרת שיש שם. **סידור שני גזירין** קודמין לדישון מזבח הפנימי. דאע"ג דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, הנה שני בבקר, וכתיב נמי ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, שני בקרים השקולין הן. **אפי' הכי המכשיר עדיף**, והם הגחלים, שאילו אין הגחלים, הקטורת לא היתה מתקטרת. לפיכך העצים אע"פ שהגזירין אינן עולין למערכה של קטורת. אסיק **שום עצים**, קודמין לדישון מזבח הקטורת. **ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת ה' נרות.** דקי"ל אין מעבירין על המצות, וכהן הבא להיכל והולך ממזרח למערב בהיכל, כי פגע ברישא במזבח הזהב פגע ברישא,

---

א) בתו' שם מבואר הענין יותר ע"ש ועיין ש"י.